

Kaktus

Žila v neustálém strachu, že jí něco důležitého a hezkého v životě uteče. Často cestovala, ale ještě častěji ji trápilo, že necestuje. Domnívala se, že ta opravdová zábava a štěstí jsou vždycky někde jinde, stále měla plno plánů, jak je chytnout za pačesy, jak v neustálém dění najít ten krystalický okamžik, kdy se život, aspoň tak to říkají sny, mění v pohádku.

Koncem prosince roku 1990 se rozhodla, že Nový rok přivítáme se spoustou neznámých lidí na Hvaru. Rozhodnutí mi s velkým nadšením předložila jako návrh, měl jsem sice nějaké připomínky, ale když jsem viděl, jak ji zarmoutily, přijal jsem nakonec rozhodnutí jako společné. Předposlední den toho roku jsme se sešli na Marijindvoru. Bylo brzy, brzy ráno, ještě nezačaly jezdit tramvaje. Seznámil jsem se tam se spoustou blazeovaných týpků a dívek ve svátečních šatech, které mi neomylně připomínají opilost. Nás dvanáct plus spousta věcí plus veselá fena boxera jsme se rozdělili do tří aut. Dva golfy jely napřed a za nimi polorozpadlá diana. V ní jsme měli cestovat my dva, proplešatělý student elektrotechniky, jeho tlustá ošklivá dívka a pes. Auto bylo polepeno lepící páskou, kterou se oblepují balíky, ze všech stran foukalo a nohy se málem propadaly skrz podlahu. Vlekli jsme se nesmířitelně pomalu po cestě směrem na jih, tlustá dívka vykládala o pařížských parfémecích a pes bez přestání vypouštěl hlasité smradlavé větry. Koketně jsem se pokaždé usmál, něco obecného k tomu poznamenal a pekelně se snažil, aby si moje dívka myslela, že se cítím fakt dobře. Přes Ivan-planinu se diana ploužila tak dvacetikilometrovou rychlostí, až v Konjici dvakrát zakašlala a definitivně zastavila. Fena to znovu hlasitě nasmažila do našich nosních dírek a vesele zaštrékala. Vystoupili jsme z auta, zastavili se i ti v golfech a začala porada, co se bude dít dál. Z každé kombinace jsme

vycházeli jaksi navíc my. A když už bylo rozhodnuto, kdo bude pokračovat vlakem a kdo auty, vzal jsem ji za rameno a zašeptal:

- A co kdybychom se přece jen vrátili?

Nepodívala se na mě našťávně, jak jsem očekával, pokrčila rameny a povzddechla si.

- Kdo jím to řekne?

- Ty to řekni, jsi chlap.

- Raději ty, znáš se s nima. Krom toho, když jím to řeknu já, bude to vypadat, že jsme kvůli něčemu našťvaní.

Samozřejmě že vyštěbela ona, že se vracíme do Sarajeva. Vždycky jsem uměl svalit hezkýma řečma příjemná i nepříjemná rozhodnutí na někoho jiného.

Do odjezdu vlaku nám zbývalo dvě a půl hodiny. Sedli jsme si do studené a prázdné hotelové haly. Zkoumavě jsme pozorovali jeden druhého, hráli hru lehkých nežných doteků.

- Fakt škoda! - zalhal jsem.

Vyčítala si, že mi zkázila Nový rok. Hlazením a malými mužskými vychytralostmi jsem ji přesvědčoval, že to tak není.

- Je mi to líto i kvůli dárku.

Vždycky jsem rád dostával dárky, a tak jsem trval na tom, že ten akt vykonáme tady v Konjici. Ona se vzpírala, protože se jí příležitost nezdála zrovna sváteční. Ještě srále doufala v onen krystalický okamžik. Ale už jsem řekl, že jsem mistr v přemlouvání.

Opatrně otevřela batoh a ještě opatrněji vytáhla krabici od jubilejní vínovice.

- Otevři to!

Krabice byla lehká, takže bylo jasné, že v ní není láhev. Bylo by to i hloupé. Uvnitř bylo něco pěkně zabaleného do bílého papíru. Prsty mě nabádala, abych to otevřel co nejopatrněji. V miniaturním květináčku byl stejně tak miniaturní kaktus. Nebyl větší než palec právě narozeného dítěte.

Nikdy jsem jí neřekl, že nesnáším rostliny v pokojích. Vyžadují pozornost a pořádek, vyžadují, abys na ně myslel, jenže já nevěděl ani jak přemýšlet o lidech, které mám rád. Když zemřela moje babička, všechny rostliny v mém pokoji uschly. Bylo mi to líto, i když jsem je nesnášel.

Usmál jsem se, políbil ji a vyřkl pár nadšených slov. Když uvěřila, že jsou upřímná, vytáhl jsem Chanel 5 (kupoval jsem ho samozřejmě s myšlenkou na Marilyn) a eseje O fotografii od Susan Sontagové. Nikdy jsem jí nedával jen knihu, protože se domnívala, zřejmě oprávněně, že když ji obdarovávám knihami, myslím přitom na sebe, a ne na ni.

Kaktus jsem umístil na zcela slunné místo ve svém pokoji, vedle sádrové sošky svatého Blažeje a obláčku s dírou uprostřed, který přináší štěstí. Za několik měsíců začala v Chorvatsku válka, Špegeljův film, Plitvice, Borovo Selo...

Zaléval jsem ho každý páty den, jak se to má, a dával pozor, abych jím nepohnul. Kdyby dávno mi babička řekla, že se kaktusy nesmí přemísťovat. Mohou být jen na jednom místě. Není nijak zvlášť důležité, jaké je to místo a zda je nejpěknější, důležité je, že je jejich. Staral jsem se o ten kaktus a sám sobě se divil, jak je možné, že se vůči němu nedopouštím prohřešků.

A místo, aby uhynul, jak už to s těmi sympatickými dárečky, s kterými prodávající cíleně přicházejí před svátky, bývá, on začal růst. Rozrůstaly se mu bodliny, jemně jako u úplně malého ježka, tloustnul a mírně se nakláněl za sluncem. Už nebyl jako dětský palec. Vždy, když přišla do pokoje, byla šťastná, že se kaktus neutopil v mé nedbalosti.

- Začíná se ti podobat.

- Kaktus?

- Vlastně ne tobě, ale jedné části tvého těla.

Ničeho takového, to přiznávám, jsem si nevsíml, ale poté, co mi to řekla, jsem se na něj začal takto dívat.

Sarajevu

ský pro

tik, esej

básnick

za něž

i zahra

byly př

dvaceti

kam ro

haněc

Do

jako bá

vatorijá

násled

Za pos

ve verš

(2001).

2005 it

Premi

Šir

dostal

vidkár

svůj pr

povíd

(1994)

domá

i Enaf

densp

kova

na (19

Inshat

(2004

Rinera

(2003

Ruta

Freak

andao

Nari b

Kaktus se stal malou radostnou drobností v našem životě, takovou drobností, skrze níž všechny lásky vystupují z určeného rámce a stávají se hodny vzpomínání.

V ty dny, kdy byl zničen Vukovar, jsem pocítil něco jako ledový dech za krkem. Život se stával velmi vážnou věcí, odlišnou od všeho, co jsem o něm věděl. Každá chyba mohla být osudová, to jsem cítil, přestože mi ještě pořád nebylo jasné ani jak, ani proč.

V posledních březnových dnech roku 1992 odešla z města. Vypadalo to, že odjíždí nějak tak, jak se odjíždělo na exkurzi. Bez rozloučení.

V prvních dubnových dnech jsem se přestěhoval do sklepa. Do koruny jabloně dopadl minometný granát. Okna popraskala a šrapnel, který nebyl větší než zrnko rýže, rozbil staré rakouské zrcadlo na toaletním stolku vedle skříně. Sklo prasklo s pravidelností poledníku na zeměpisné mapě. Telefony ještě pořád fungovaly, tak jsem se snažil jí to povyprávět. Nerozuměla. Zřejmě si myslela, že spíš trochu prasklo v hlavě mně.

Každý pátý den jsem šel do patra a zaléval kaktus. Byl teď nakloněný k četnickým pozicím. Ustrašeně jsem vyhlížel ke slunci a každým okamžikem očekával kulkou. Dole bylo teplo, vlhko a přívětivě. Voněly shnilé brambory, uhelný prach štápal v očích. Zřejmě to ani v uteru není hezčí.

Ona uvěřila, že smrt existuje jenom v Sarajevu. Začala být patetická a zcela vzdálená. Ptala se mě, jestli chci, abychom odjeli na Nový Zéland. Odpověděl jsem jí, že jsem ve sklepe a že ta země je strašně daleko a že si nemyslím, že bych tam byl nějak zvlášť šťastný. Na kaktus se mě nikdy nezeptala. Já jsem ho vzpomínat nechtěl.

Lidé se mění, když jsou sami ve tmě. Dochází k tomu nepostřehnutelně. Znám příběh o člověku, který si šel lehnout do postele jako obvykle a ráno se probudil úplně šedivý. Nikomu nedokázal říct, co se mu zdálo. V těch dnech jsem žil v zoufalém strachu ze zimy.

Jednoho rána, toho páteho dne, byla veškerá voda v bytě zamrzlá. Teprve tehdy mi došlo, že kaktus nesnáší zimu. Vzal jsem ho a odnesl dolů do sklepa naproti kamnům, v nichž jsme topili uhelným prachem. Ani moc blízko, ani moc daleko. Právě tak, jak jsem si myslel, že to vyhovuje kaktusům i lidem.

Nazítí ležel přes okraj květináče. Jakže ležel? No, hezky, vrchem dolů, jako by slunce bylo někde ve spod. Naposledy jsem ho zalil, i když mi bylo jasné, že je konec.

Válka mě naučila uměle zklidňovat pocity a nervy. Když začnete vyprávět o nějakých věcech, které by mnou mohly obzvlášť otfást, někde uvnitř se mi rozsvítí červené světýlko, jako to, co odstraňuje šumy z magnetofonové pásky, a já už pak nic necítím. Když ale pomyslím na ten kaktus, nepomáhá nic. Je jako nějaký drobný derivát smutku, napohled neškodný, jako hořká mandle cyankáli. Některé lidi kdysi dávno rozesmutňovalo, že koně umírají vestoje, a mě rozesmutňuje, že kaktusy chabnou jako chlapec v té Goetheho básni. Ta věc není tak důležitá, jenom jako upozornění, že v životě je třeba vystříhat se detailů. A ničeho jiného.